



~ 1 ~

09.01.2021

דף מידע 248

חברי ארגון נכבדים

- שלושה כרכי מסמכים על היסטוריית יהודי בילגוראיי ומסמר שגילה Piotr Flor שלדעתי נודף ממנו ריח של שנתת יהודים.
- פרופ' קול סבינה בובר [prof. KUL Sabina Bober] מאוניברסיטת לובלין מבקרת בבילגוראיי.
- הסופרת אגטה טושצ'ינסקה פיסרקה [Agata Tuszyńska – Pisarka] על יצחק בשביס זינגר וחמלתו על חיות וחרקים.
- הכנסיות בבילגוראיי בעידן הקורונה.
- תמונות חדשות שהגיעו מבילגוראיי
- פעילויות החודש בבית לייזיק
- מיידע על פעילויות מהמכון הפולני
- כללי:

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

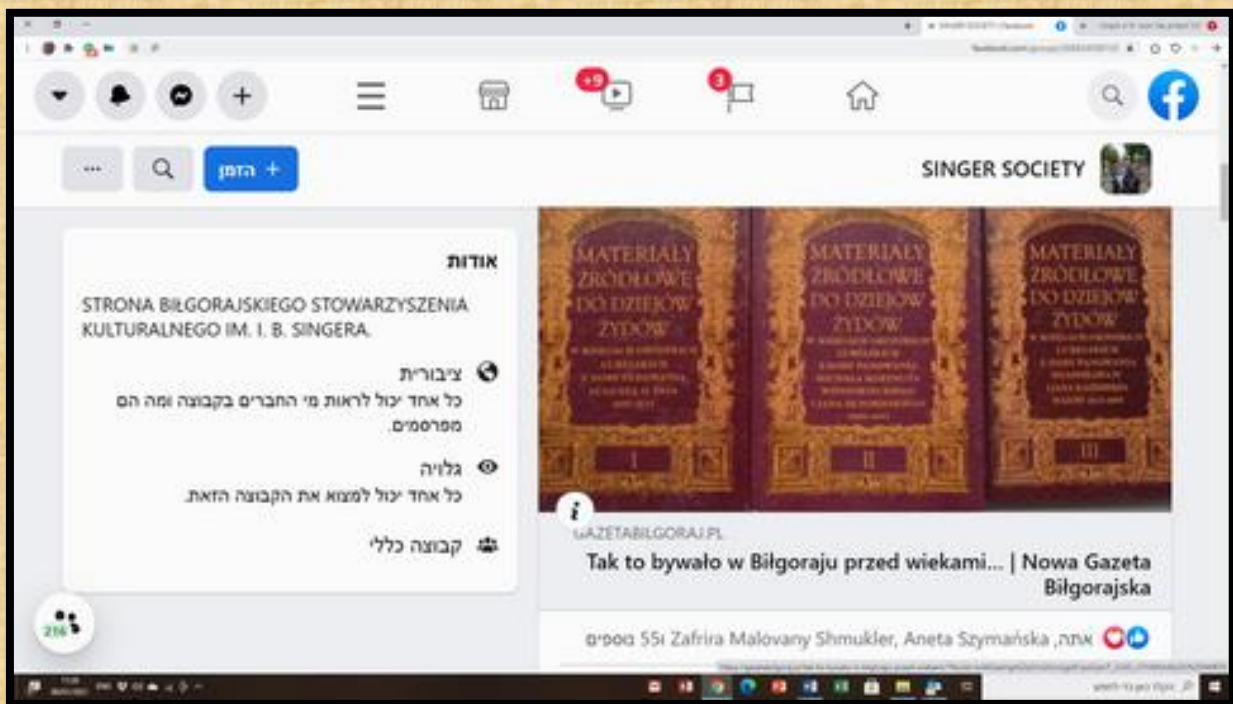


~2~

שלושה כרכי מסמכים על היסטוריית יהודי בילגוראיי ומסמך שאותו גילה Piotr Flor שלדעתי

נודף ממנו ריח של שנאת יהודים [י. בר-און]

ב 5 בינואר 2021 שיתף ידידנו ארתור בארה פוסט בדף הפייסבוק של SINGER SOCIETY המספר על שלושה כרכים הכוללים מאות עמודי מסמכים בפולנית על ההיסטוריה של יהודי בילגוראיי במאה השנים 1633-1733.



הפוסט המקורי פורסם כמאמר שכתב Piotr Flor. [לחץ על התמונה כדי לראותו] אשר מביא מידע על מסמך הכלול באחד הכרכים שאותו גילה Piotr Flor שלדעתי נודף ממנו ריח של שינאת יהודים.

<https://www.facebook.com/piotr.flor> ראשית מיהו Piotr Flor



נשיא האגודה המחוזית הבילגוראית [the Bilgoraj Regional Association], הוא מעורב ועובד עם ארגון התרבות על שם יצחק באשביס זינגר בבילגוראיי, ונוהג לשאת דברים בטכסי האזכרה ליהודי בילגוראיי שמתקיימים מדי שנה בעיירה בתחילת נובמבר. האיש הוא היסטוריון חובב ועוסק מזה שנים רבות בהיסטוריה של בילגוראיי. ומסמכים

שגילה במשך השנים עוזרים ללמוד על ההיסטוריה של בילגוראיי מאז שהוקמה. היתרון הגדול שלו הוא בקיאותו בשפות: הוא יודע לטינית והרבה מסמכים עתיקים נכתבו בשפה זאת. הוא יודע גם רוסית עתיקה שלקראו אותה ולהבין את הכתוב

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 3 ~

בה מהווה בעייה גם לכאלה שהרוסית המודרנית ידועה להם. הוא האיש שגילה את שלושת כרכי המסמכים על בילגוראיי בארכיון של לובלין והחומר שבהם מתייחס לשנות המאה ה-17.

להלן תרגום הפוסט הנוגע למסמך שנמצא ע"י Piotr Flor, הכותב גם סיכום רקע היסטורי על ההתיישבות היהודי באזור ובבילגוראיי ואז על הפרשה שבה עוסק המסמך שמצא:

"כך זה היה פעם בבילגוראיי לפני מאות שנים ... פיזטר פלור, נשיא BTR"

סממנים ראשונים לשנאה כלפי יהודי בילגוראיי.

"כמו רוב העיירות, שנמצאו בשנת 1578 על גדות נהרות פולניים, בסביבתו הקרובה של נהר רוסקה (לשעבר אדז'יקה, והיום צ'ארנה לאדה – הידוע לנו כ'נהר השחור', אחד הנהרות החוצים את בילגוראיי), התיישבו שם נציגי ארצות ועמים שונים באותם ימים רחוקים.

נכון שאנחנו לא יכולים להתפאר בכך שהתיישבו שם קבוצות אתניות כמו סקוטים, אנגלים ואפילו לא איטלקים, בני אומות שיאן זמויסקי הביא לעירו ממש אחרי 1580, אבל גם במקום הזה חיו אנשים 'אקזוטיים' לא פחות.

שכן מלבד האנשים ממוצא פולני, היו שם מלכתחילה בעיקר תושבים שהגיעו מאזורים שהם אוקראינה של היום, ובעיקר יהודים ספרדים שהתיישבו בכל מקום, ולפי ההיסטוריה של אולנדרוב, כלומר הכפר הסמוך סול, הגיעו לשם גם ארמנים באמצע המאה ה-17.

מבחינת עדות, הפסיפס האתני הזה היה מורכב עוד יותר, מכיוון שהבעלים של העיר, אדם גורייסקי, שהיה ידוע בשל סובלנותו הדתית הרבה, איפשר לכל להתיישב במקום זה. מכאן, שרק בקרב הפולנים עצמם היו גם פרוטסטנטים וגם קתולים, אם כי הראשונים (כלומר קלוויניסטים) היו רבים בהרבה. מלבדם, היו האורתודוקסים שהצטרפו לאחדות (אמונה קתולית יוונית) וכן בני העם היהודי שלאחר האיחוד מצאו כאן מקלט.

לנציגי כל אחת מהדתות הללו, למרבה הצער מלבד הקתולים, היו כמובן מקומות תפילה משלהם, הממוקמים בשלושה אזורים שונים בעיר. ליהודים היה את בית הכנסת שלהם, שהפך אחר כך לבית הכנסת הגדול. הכנסייה הקלוויניסטית שהייתה ליד רחוב זמושץ', התקיימה שם לפחות עד שנות ה-60 של המאה העשרים, והייתה הכנסייה שליד רחוב טרונגורוד. בהתאם לרצון יורשי אדם גורייסקי בבילגוראיי ובעליה הבא של העיירה - זביגניב גורייסקי, לאנשים אלה היה כבוד הדדי מחייב והיו ביניהם יחסים של שום והרמוניה, ובכך תרמו להתפתחותה של העיר הצעירה שלנו.

תמונת החיים דאז של חיי תושביה היו לבטח נראים מאד אידיליים, אלמלא העובדה שתועדה במסמכים מהימים העתיקים, או ליתר דיוק ברשומות העיר. למרבה הצער, לא שלנו בבילגוראיי, מכיוון שאלה אבדו כמעט לחלוטין או הושמדו כתוצאה מהשריפה בבילגוראיי, שלא פסחה גם על העירייה המקומית, אלא בלובלין. ומידע ועדויות על הפגנות

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 4 ~

ותלונות שונות נשמרו בשתי ערים בעלי ביתי הדין המפורסמים ברפובליקה האצילית לשעבר. (השני היה כמובן פיוטרקוב טריבונלסקי).

והעניין עוסק במיוחד ביהודים המקומיים. עם זאת, ברצוני לציין כי האירועים שהצגתי נועדו רק להעמיק את הידע של אזרחי בילגוראיי העכשוויים על עיר הולדתם ולא התבססו כלל על אנטישמיות. הכל קרה בסוף יולי 1686, כאשר הכומר קז'ימיז' קמינסקי, המכונה קמינסקי, שומר 'המנזר המינורי', כלומר מסדר הנזירים מינור קונבנטואל (לטינית Ordo Fratrum Minorum Conventualium) מ Czostkovej Góry הסמוכה, נסע לבילגוראיי.

הוא הגיע לקצה העיירה שלנו שנתיים קודם לכן בהמלצת המחוז הליטאי-רותני, האב יאן בוניצקי. הממונה הבא של מחוז המנזרים שלו (משנת 1685), הכומר אנטוני דלוגוש, רצה גם שהוא יישאר במקום הזה. הודות לבזילי רודומיץ', רקטור של האקדמיה בזמושץ', מרצה, רופא, שופט וראש עיריית זמושץ' אנו יודעים עליו קצת יותר. כלומר שהוא נולד בסביבות 1635, עשרים שנה אחר כך הוא הצטרף למנזר, ובסוף 1660 הוסמך לכומר. הוא ניהל את המיסה הראשונה שלו ב- 20 בינואר 1661 בכנסיית הבשורה של מריה הקדושה בזמושץ', בה, מלבד הפרנציסקנים, השתתפו פרופסורים רבים באוניברסיטה המקומית.

כשקמינסקי הגיע לפרבר הרחוק של בילגוראיי, הוא כבר היה כומר בעל 23 שנות ותק וניסיון. לרוע המזל זה לא עזר לו הרבה במקרה הזה. הוא צעד לאורך רחוב טרנוגרוד (כיום קושצ'ושקו) לכיוון כיכר השוק, שם התרכז הסחר בעיר, הוא נתקל בקבוצה של בערך תריסר יהודים בראשותו של אברהם קולוטון. ככל הנראה, הם לא אהבו את העובדה שהוא מסתובב במחוז שלהם ואוסף תרומות ומזון עבור הנזירים הכפופים לו: פרנצ'ישק קילרסקי, אמברוז'ה מרגולבסקי, הכומר קז'ימיז' מיסקה והדיסקדון ברנרד גולצקי. אז הם תקפו אותו והיכו אותו במקלות.

לאחר כל כך הרבה שנים, קשה לומר בדיוק מה היו הפציעות שהוא סבל מהן אז, והאם האירוע הזה הוגזם. העובדה היא, שהפרק הזה הסתיים בבית המשפט. מטעם המנזר כולו, ב- 3 באוגוסט 1686, הגיש המשנה גולצקי תביעה בלובלין. בואו ונראה את התביעה שלו:

"בשם האמונה כולה, אני מגיש מחאה נגד יהודי בילגוראיי: אברהם קולוטון כמנהל, דוד לטאבץ', הירש אובייסקי, יונש, מג'ר נקוסיארקה, טיבר, חיים, צ'רטר, יעקוב ובנו מג'ר, צ'ייקה ובנו, מושק מוראוץ', מושק מוראווק. בפני וולף, בנו של רוז'ין, ואחרים, שהם מובילים להפרות סדר שונות בעיר במהלך ימי השוק, מקיימים פולחן נוצרי בבתיים ומבצעים דברים חריגים בחגים נוצריים וכלפי הנוצרים. לאחרונה, הם אפילו הכו את קז'ימיז' קמינסקי, שומר המנזר [שלנו], שליקט נדבות ומזון ממיטיבי המסדר בעיר..."

#### ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 5 ~

אנו גם לא יודעים כיצד לא היה ידוע על מעשיהם של היהודים הנאשמים האלה, שכקומונה עד 1694 היו כפופים באופן חוקי לאחיהם משבזשין (Szczepreszyn), אך זה בהחלט לא השפיע על תשאל הנזירים בבילגוראיי, או על יחס הפרנציסקנים לחסידי היהדות, משום שכבר במחצית הראשונה של המאה ה-18 הם חכרו מו היהודים את הפונדק ובית המרזח שלהם, והם המשיכו לסחור עמם לאחר תקרית זו במאתיים השנים הבאות. הכומר קמינסקי עצמו נפטר בדיוק כעבור ארבע שנים, ב-24 בספטמבר 1690, והיה הנזיר הראשון בהיסטוריה של אזור בילגוראיי (שככל הנראה) נקבר כאן, אי שם בכיכר הכנסייה מרי מגדלנה הקדושה. מעניין שבשנת 1770, בין כמה ספרים נזיריים בלבד, ניתן היה למצוא בספריית המנזר את ספרו של האב גאודנטי פיקולסקי, שכותרתו האירונית ... "כעס יהודי".

פיוטר פלור, נשיא BTR

לסיכום פרשת הפוסט והמסמך הזה אני מבקש לציין שלא הייתי בטוח באשר למהימנות התרגום שלי ולכן פניתי לעזרתו של ידידנו ארתור בארה וביקשתי ממנו הבהרות. ב 05.01.21 התקבלה תשובתו של ארתור. הוא כנראה ניחש מה אני חושב על המאמר וכאיש עדין ניסה להתחמק מתגובה בעייתית וזה מה שהוא כתב: "Piotr Flor מצא מסמך שמזכיר שמות של משפחות יהודיות המקרה מתייחס לוויכוח בין נוצרים ליהודים..." יותר מזה לא פירט האיש עדין הנפש הזה. ברם לי נראה היה הדבר עקרוני ולכן הפעלתי עליו מעט יותר לחץ במטרה לחלץ מידע נוסף.

ב 07.01.21 ארתור ענה לי. הוא כבר הבין שלא ניתן להתחמק וראוי לתת הסבר. אך כדרכו, כדי למזער נזקים, כדי למנוע עלבונות בצד שלנו הוא ממעיט בערך המידע, מנסה להסביר שזאת לא בהכרח האמת לאמיתה או כל האמת. וכך הוא כותב לי: " ישראל, אח יקר, Piotr Flor מצא 3 כרכים שעוסקים בחומרים מקוריים על ההיסטוריה היהודית באזורים כלובלין, מחוז Korubut Wiśniowieck הוא מתאר בכתבה שלו מקרה על מסמך שמצא בספר המספר על הכומר קמינסקי שהוכה ע"י קבוצת יהודים בכיכר השוק שכנראה לא מצא חן בעיניהם שזר מסתובב ומקבץ נדבות ואוכל באזור המסחר שלהם". ארתור מציין ומצטט את Piotr Flor שאומר בפירוש שלא ניתן לאשר את חומרת הפגיעה הגופנית של הכומר ושהמקרה לא הוגזם מעבר למה שבאמת קרה. הוא גם מציין שלא ידוע איך הסתיים המשפט ומה עלה בגורל היהודים שנשפטו. ולדבריו מהמסמך עולה שהמקרה בוודאות לא השפיע על יחס הכמרים בבילגוראיי כלפי היהודים בעיירה ולמעשה הכמרים חכרו את בית המרזח מידי היהודים וגם היו בייחסי מסחר מתמשכים אתם לאורך תקופה של שתי מאות מאוחר יותר. ב 08.01.21 בשלב זה כבר הספקתי לגבש תשובה שמסבירה לארתור ולכל מי שקורא אותה מהי עמדתי בנידון. הרי היא לפניכם:

ארתור יקר: הסברך וההבהרות שלך השלימו את מה שהבנתי מן ההתחלה. מסמך זה הטריד אותי מאד. זה לא שאני מאמין שיהודים היו תמיד מושלמים וטהורים ללא רבב. שהרי ידוע שבכל חברה וקהילה אנושית ניתן למצוא אנשים ישרי דרך לצד חלאות אדם וגם יהודים אינם יוצאי דופן בכך כי גם הם בעלי מרקם חברתי ואנושי כמו בכל עם אחר. כך שבהחלט אין מקום לחשוב שהמקרה הנ"ל לא אירע. מצד שני, נושא זה הציק לי כי זה נושא רגיש ביותר משום שהיו הרבה מאד

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 6 ~

מקרים המבוססים על התנסויות יהודיות היסטוריות בהם אלמנטים עוינים ליהודים, שונאי יהודים ובהמשך אנטישמיים השתמשו ואפילו המציאו עלילות דמיוניות או פיקטיביות בעלות אופי דומה למקרה המתואר וזאת כדי להפיץ בקרב החברה הנוצרית שהיהודים הרוויחו 'ביושר רב' את השינאה כלפיהם והאשמה לשינאה רובצת כולה עליהם. ובמלים אחרות, היהודים עשו פרובוקציות שגרמו לאנטישמיות... ושעד המקרה ביולי 1686 שררו יחסים אידייליים בין הפולנים והיהודים בבילגוראיי. בדבריו Piotr Flor זהיר מאד וטורח להסביר שהמסמך מיועד לאזרחים הפולנים רק כדי להכיר את העבר וללא שוב ביסוס אנטישמי. ברם, כשאתה קורא את כתב התביעה אינך יכול להתעלם מאלמנטים של שינאת יהודים שהפכה במאה ה 19 לאנטישמיות כמו למשל במלים: " בשם האמונה הנוצרית כולה, אני מגיש מחאה נגד יהודי בילגוראיי" או "שהם מובילים להפרות סדר שונות בעיר במהלך ימי השוק, מקיימים פולחן נוצרי בבתייהם ומבצעים מעשים חריגים בחגים נוצריים וכלפי הנוצרים. לאחרונה, הם אפילו הכו את קז'ימיז' קמינסקי, שומר המזר [שלנו], שליקט נדבות ומזון ממיטיבי המסדר בעיר" וכדומה. אז אם זה לא טיעון אנטישמיות אז מה זה? לדידי המקרה הוצא במתכוון מחוץ לפרופורציות ונעשה בכוונת מכוון. שלא יבינו אותי שלא כשורה, איני מלין בדבר או חצי דבר על דבריו או כוונותיו של Piotr Flor, ההיפך, אני מעריך אותו ומכבד אותו ועל אף הוויכוח באשר לכוונות המסמך שמצא הרי שהוא אדם אמיץ שלא חשש לפרסם אותו. הדרך היחידה להבריא מורסה מוגלתית היא לפתוח אותה ולנקז את הזוהמה מתוכה.

ישראל בר-און.

והנה דברי הסיכום ששלח לי ארתור בארה לאחר שקרא את דבריי. ראשית במקור באנגלית ואז בתרגום לעברית:

Dearest brother

I think the Church officials of the seventeenth century were no different from those of today. I neither want nor have anything to do with them. My parents already told me what these people were like before the war. Certainly, one of the causes of anti-Semitism was Church officials. Every extreme is bad. I believe that God is love, compassion and good. There is one for people all over the world. There are not several Gods. He is the same for Jews, Christians, Muslims, and non-believers. We humans have a gift from God. He has allowed us to know right from wrong. Unfortunately, we often see them in other people, but not in ourselves. The Jews were the first to whom God revealed this. He taught us about unconditional love for God and about love for our neighbor. The rest is just an add-on

תרגום דברי ארתור: אחי היקר מכל.

אני חושב שנושאי המשרה בכנסיה של אז אינם שונים מאותם של ימינו. איני מעוניין בהם ואין לי כל קשר אתם. הורי סיפרו לי מי האנשים הללו היו עוד לפני המלחמה. אין כל ספק שאותם אנשי כנסיה היו בין מחוללי השינאה ובהמשך האנטישמיות. כל קיצונות היא רעה, אני מאמין שהאל הוא אהבה, חמלה וטוב. אין כמה וכמה אלוהים. יש אחד שהוא של היהודים, הנוצרים, המוסלמים וגם של אותם שאינם מאמינים. אנו, בני אנוש, קיבלנו ממנו את מתת הרשות להבחין בין טוב לרע, למרבה הצער לעיתים אנו רואים זאת רק באחר ולא בנו. היהודים היו הראשונים שהאלוהים גילה זאת להם. והוא לימד אותנו את האהבה ללא תנאים אליו ולשכנינו. כל השאר אינו יותר מאשר תוספות.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 7 ~

### פרופ' קול סבינה בובר [prof. KUL Sabina Bober]



פרופ' בובר היא ראש הסטודיו להיסטוריה של מיעוטים לאומיים במרכז ומזרח אירופה באוניברסיטה הקתולית של לובלין. לאישה זאת מנהג קבוע לבקר באתרי בתי קברות יהודיים בערים ועיירות ברחבי פולין ב 01.11.20 היא הגיעה גם לבילגוראיי ותייעדה בעיקר את בית העלמין היהודי ברחוב קונופניקה ואת בית הכנסת בעיירה המשוחזרת. לאחרונה קיבלתי ממנה מייל שבו היא כותבת שהמחלקה שלה באוניברסיטה עוסקת גם במחקר של השמדת יהודי פולין. בחודש ינואר, שנה בשנה הם מארגנים את יום הזיכרון הבינלאומי באזור לובלין. בשנת 2022 ימלאו 80 שנה למבצע ריינהארד [Operation Reinhardt] הם מתכננים לציין זאת בהשתתפות אנשים מכל העולם ומזמינה אותי לשתף אתה פעולה בהגעת משלחת גם מטעמנו.

למבצע ריינהארד היה שלב מרכזי בביצוע השמדת היהודים בשואה. לאחר ניסיונות בהשמדת היהודים בבורות המוות וההמתה בגז ובמשאיות גז במחנה חלמנו, הופעלו שלושה מחנות השמדה - בלז'ץ, סוביבור וטרבלינקה, תחת הנהלה מרכזית שפעלה בלובלין, ובמסגרת זו הפכה השמדת היהודים לריכוזית, מתוכננת ותעשייתית בהיקפה ובאופייה. במסגרת המבצע נרצחו בעיקר יהודי הגנרלגוברנמן, החלק המרכזי של פולין, אך גם רבים אחרים ממדינות שונות באירופה הנתונה לשלטון הנאצים כגרמניה, אוסטריה, הולנד, סלובקיה וצ'כיה. במהלך ההשמדה במחנות מבצע ריינהארד נרצחו 1,700,000 בני אדם, רובם המוחלט יהודים. מבצע ההשמדה החל במרץ 1942 והסתיים ב-3 בנובמבר 1943 הנה מספר מהצילומים שצילמה מהביקור שלה בבילגוראיי.



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
 Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel  
 www.bil-is.com



~ 8 ~



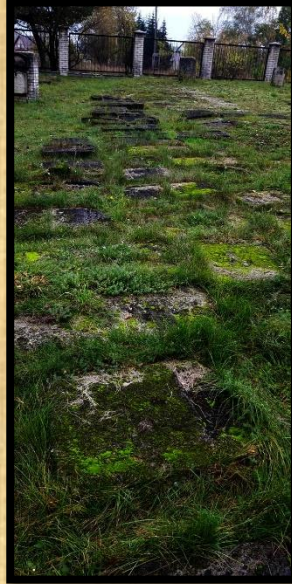
ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
 ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
 פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
*Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel*  
**www.bil-is.com**



~ 9 ~



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 10 ~

הסופרת אגטה טושצ'ינסקה פיסרקה [Agata Tuszyńska – Pisarka] על יצחק בשביס זינגר

וחמלתו על חיות וחרקים



בכתבה של הסופרת המפורסמת היא מגלה את מקורות הסיבות להיותו של בשביס צמחוני ועל היחס שלו לבעלי חיים. לפני שאביא את כתבתה אצטט את דבריו של בשביס זינגר בנושא זה "ביחס לבעלי החיים, כל בני האדם הם נאצים וכל יום הוא טרבלינקה".



הסופר חתן פרס נובל לספרות – יצחק בשביס זינגר

"היו לו פני ציפור וחלומות מדהימים. האכיל והתפעל מציפורים. הרגיש עצמו כמו תולעת ביקום. הוא האמין שהאדם לא חשוב יותר בעולם מפרה או פרפר. " אם מגיע לי אנדרטה - הם צריכים לממן אותי ". היה לו מזגן בדירה אבל לא השתמש בו הוא חשש שהתוכים שלו יתקררו. הוא אהב יוני-רחוב. הלך להאכיל אותם בסנטרל פארק עד הסוף

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 11 ~

הכל התחיל אצלו בצריחה של חזיר שנשחט בשוק בליאונסין. יצחק היה אז בן שלוש שנים. מבוהל מהחזירון, ובוכה ברח לאמא שלו ואז שמע צריחה של חתול שנתפס. לא יכל לשכוח את הייאוש של אותן חיות שהביע לאורך השנים. בהמשך התחבט בשאלה: אם לסוס יש נשמה. אכל את המוח שאמא הביאה מהשוק ובישלה [היה זול יותר מבשר בקר]. " האם גם את המוח שלי יכולים לבשל ולאכול?", תהה.

הוא צפה בפרפרים, הכנפיים שלהם הזכירו לו טלית תפילה. זבובים גדולים עם בטן זהובה ירוקה, חגבים, נמלים. הוא היה מרותק כשראה ציפורים על עצים. צרצרים שקטים שבערבים החלו את הצרצורים הנצחיים שלהם. " צרצרו בנימה אחת ואותם צרצורים יכלו לבטא את כל מה שהיו צריכים לבטא, לילה אחר לילה, דור אחר דור!". גם זה גרם לו להפתעה. ליצורים האלה היו אבות ואמהות, סבים וסבתות ובנות זוג, בדיוק כמוהו. כל אחד מהם חי את חייו ומת. בתור ילד יצחק ביצע מעשה שלא יכל לנקות את עצמו ממנו במשך שנים רבות. הוא תפס את הזבובים, משך להם את הכנפיים ושם אותם בקופסאות גפרורים עם טיפת מים וסוכר כאוכל. "פתאום הבנתי שאני מבצע עבירות מפלצתיות נגד היצורים האלה רק בגלל שאני גדול מהם, חזק יותר, מוכשר יותר. תמיד כעסתי על הרשעים, והתנהגתי ברשעות נגד החלשים יותר ממני ". הוא לא יכל לשחרר את עצמו מהמחשבה הזו.

מרק עוף, צוואר ממולא, פחות אווז נאכל לארוחת שבת הוא עבר ליד סמטת ג'נס פעמים רבות, היכן שקצבים שחטו עופות. עופות שנקרעו לגזרים, עדיין חיו והתגוללו בדמם ובסבלותיהם. הוא ראה את אמא הורגת דגים בשבת. היא הבטיחה שאם יהודי אדוק יברך אותם, רוחם תוסר. לפעמים נשמתם של חוטאים מצטרפת לדגים ומותם מהווה כפרה על חטאים. אבל הדגים נהרגו כל יום והיהודים האדוקים לא עשו דבר. ומה עם החזירים? האם מבשלים אותם במים רותחים בזמן שהם עדיין בחיים? " מדוע תרנגולות, עגלים ועזים מביאים ולדות כדי שיקטלו אותם? הנהגות דתיות הקריבו כבשים במקומות קדושים על מזבח. איך אלוהים בורא העולם, כיצד הוא משלים עם כל בני האדם, שהם כאלה מפלצות? והאם האלוהים לא יעשה את זה ככה?

לא יכולתי לקבל את האכזריות של הטבע. " איך לחכמה הגדולה אכפת כל כך מעט מהכאב של יצורים תמימים?". הוא היה בן שש כשהתחיל לשאול. והוא לא עצר. לא הקבלה ולא שפינוזה עזרו למצוא את התשובה. העולם נראה כמו בית מטבחיים גדול, גיהנום גדול. חלומות עינו אותו.

"כל הברורים שלי הובילו לאותה מסקנה - שיש 'תוכנית' ביקום שאנו מכנים אותה אלוהים, אלא שהיא לא חשפה את עצמה לאף אחד ושום דבר, אפילו למעטים, ולא הוכיח שהוא רוצה אהבה, שלום, צדק. כל ההיסטוריה של בני האדם והחיות, כל העובדות מצביעות על ההפך - שהוא אלוהי הכוח והאכזריות ששלטונו: זכות היא בצד של החזקים".

הוא, יצחק בשביס סינגר אומר: הוא, שם למעלה - רוצח היקום, נצחי, אינסופי, הכל יכול. הוא הרגיש אשם על אכילת בשר. " אנשים לא אוכלים בשר ואומרים שהם לא אוהבים את זה או שזה לא בריא. תמיד אהבתי בשר ואני חושבת שהוא בריא. אבל אני לא מבין למה אנחנו צריכים להרוג בעלי חיים, הם לא נוצרו למטרה זו. יש לי שתי ציפורים ואני אוהב אותן מאוד. המחשבה שמא מישהו אוכל אותם גורמת לי להיות חולה. הבנתי שככה נוצר העולם הזה, בני אדם וחיות אמורים להרוג אחד את השני. אבל אני לא רוצה להיות חלק מזה".

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 12 ~

הוא לא היה כך אז כשהיה ילד. "קשה להיות צמחוני, אם יש לך מעט מה לאכול", כשאחד התוכים שלו נפל לאגרטל וטבע, הוא החליט שזה עכשיו או לעולם לא. הוא היה בערך בן שישים. לא התחרט על ההחלטה הזו לרגע. הוא חשש שהוא לא צמחוני מספיק טוב. שהרי הוא הורג יתושים עש לפעמים חרקים אחרים.

"הזהרו מאכילת בשר, בדיוק כמו שאבא שלי נזהר מאכילת כל מה שלא היה כשר. כמחוות ניקוי". ובו זמנית הציג את עצמו בצורת חזיר באוטוקריקטורה קשה להשיג הזדהות בין בעלי החיים ליהודים. בסוף שנות השבעים, לפעמים הציב ציור של חזיר במקום חתימה במסירות ספרים לחברים קרובים.

הוא היה מלא בתחושה של גועל מציד. הוא כעס על איתור שועל חסר ישע, ארנבת או פסיון לצורך סיפוק גחמה, רצח בשביל הנאה. "איזה בידור נוראי!". הוא ייחס אותו רק לגוים. "קודם הם הולכים לכנסייה ושרים המנון לישו, אחר כך צדים שועל רעב". הוא לא הבין איך משוררים טובים יכולים לכתוב אודה לכבוד הציד. אפילו סנקביץ'. לעתים רחוקות הוא ביקר בגן החיות.

בחדרים ששכר בפולין ואמריקה היו לו חרקים וג'וקים לפעמים גם עכברים, הוא לא בז להם, כמו לשום יצור. "בחדר שלי דרכתני בלכתי על חרקים. עכשיו הג'וק היה קיים - עם עיניים, תחושת שמיעה, בטן, פחד ממוות, דחף רבייה. ופתאום ריסקתי אותו עם עקב והוא היה לכלום".

### הכנסיות בבילגוראיי בעידן הקורונה.

העיירה בילגוראיי ידועה כעיירה בעלת אוכלוסייה גדולה של נוצרים אדוקים המקפידים על הליכה לכנסייה בימי ראשון והשתתפות בפולחנים דתיים. כך הייתה תמיד וכך גם בימינו. עד שמגפת הקורונה הגיעה היו הכנסיות בעיר כל כך מלאות שהמקום לא הספיק לכל המתפללים, ואותם שלא מצאו מקום בתוך הכנסיות היו מתפללים ברחוב ליד הכנסיות.



תהלוכה דתית בתחילת המאה העשרים

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel  
[www.bil-is.com](http://www.bil-is.com)

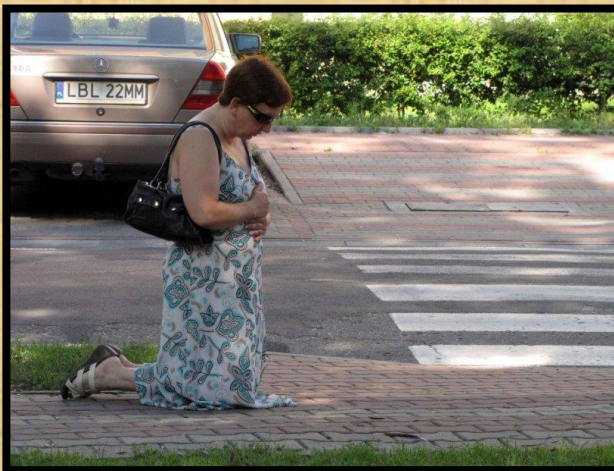


~ 13 ~



תהלוכה דתית במחצית המאה העשרים

והנה מאמינים בבילגוראיי שמתפללים ביום ראשון ברחוב מחוץ לכנסייה בשל כך שלא נותר שם מקום פנוי [צולם לאחרונה].



ליצירת קשר

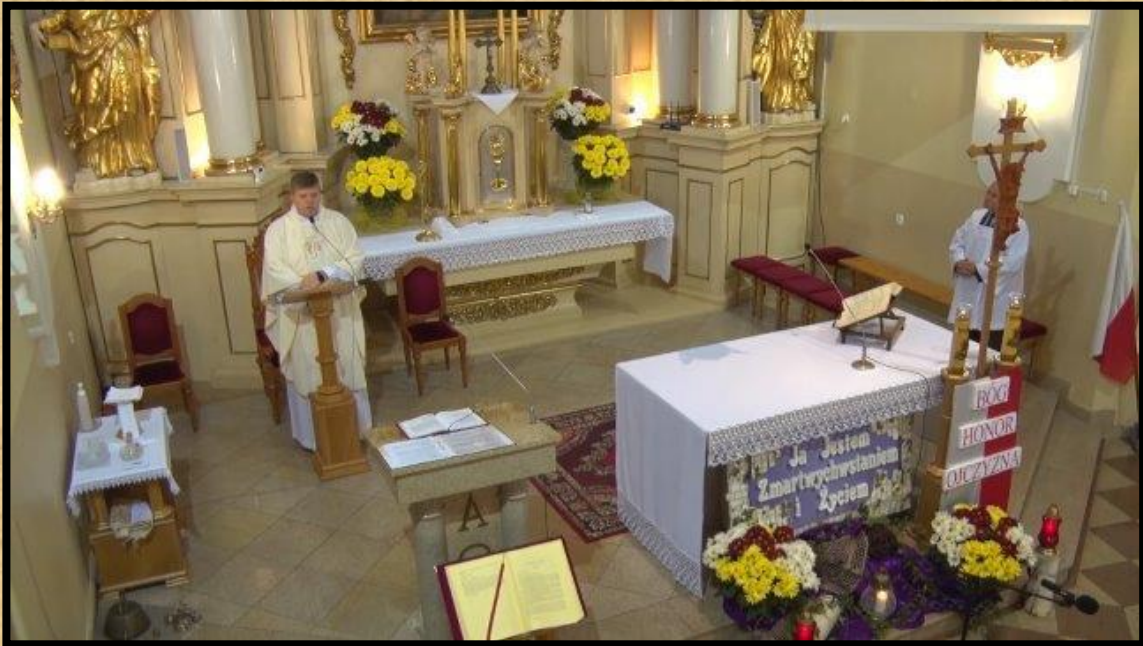
רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel  
[www.bil-is.com](http://www.bil-is.com)



~ 14 ~

והיום בשל סכנת ההידבקות והחולי בקורונה מכניסים לכנסיות רק מאמינים בודדים ואת מקום התפילות הציבוריות מחליפים שידורים חיים של הטלוויזיה הבילגוראית בכל יום שבת וראשון היישר מהכנסיות כפי שניתן ללמוד מהתמונות.



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03- 6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel  
[www.bil-is.com](http://www.bil-is.com)



~ 15 ~



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel  
[www.bil-is.com](http://www.bil-is.com)



~ 16 ~



הנה תמונות חדשות שהגיעו מבילגוראיי



היער באזור הערבות המלוחות.

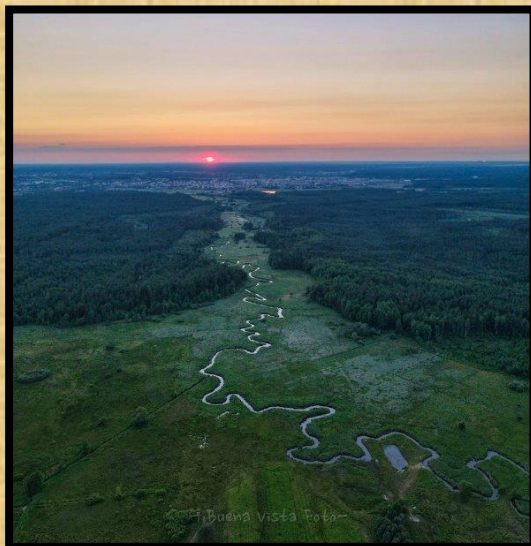
ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel  
[www.bil-is.com](http://www.bil-is.com)



~ 17 ~



ליצירת קשר

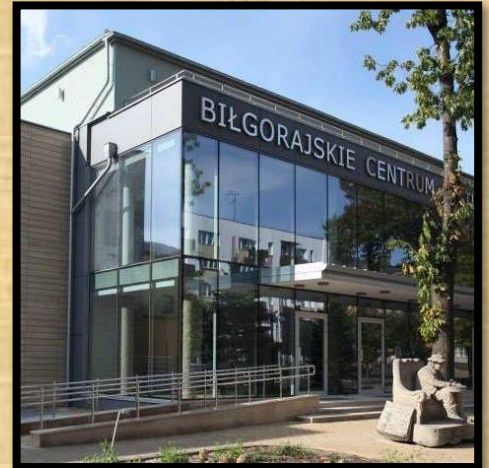
רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel  
[www.bil-is.com](http://www.bil-is.com)



~ 18 ~

והנה תמונות מהעיר עצמה: מרכז התרבות, רחובות ושכונות, ובעל מקצוע שהולך ונעלם 'סנדלר'.



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel  
[www.bil-is.com](http://www.bil-is.com)



~ 19 ~



ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 20 ~

### פעילויות החודש בבית לייויק:

לפרטים נוספים, שאלות והרשמה ללימודים

מוזמנים לפנות אלינו לכתובת המייל: [leyvikmail@gmail.com](mailto:leyvikmail@gmail.com)

או בטלפון: 03-5231830 (בימים ד' ו-ה' בין השעות 10:00-15:00)



### 20/1 - השקת ספרו של דניאל גלאי פנקס-כעלעם

ביום רביעי, 20/1, בשעה 18:00

נשיק את ספרו החדש של דניאל גלאי- פנקס כעלעם. האירוע יתקיים דרך תוכנת הזום.

תוכנית האירוע:

פרופ' תמר אלכסנדר תדבר על "עיר השוטים בתרבות היהודית"

רפי הלף - מתרגם הספר לאנגלית

שלמה לרמן - מתרגם הספר לעברית

קוליה אולניאנסקי יברך מטעם המו"ל בשוודיה

אורית אורבך (להקת "נשות חווה") תנגן קטעי קליזמר של גלאי בביצוע בכורה

שושי קרויטרו ואריה יאס יקראו מהסיפורים

מנחים: טובה קלינגר - עברית, דניאל גלאי - יידיש

להצטרפות יש להקליק כאן ולהקיש את הסימא: 482499

הכניסה חופשית!

לרכישת הספר ניתן לפנות לדוא"ל: [farlag@olniansky.com](mailto:farlag@olniansky.com).

### 27/1 - ציון יום הזכרון הבינלאומי לשואה

ביום רביעי, 27.01, בשעה 18:00, נציין את יום הזכרון הבינלאומי לשואה ונקיים הקראה מבווימת של המחזה אבוש און זושקא. אבוש זושקה מאת אברהם מאירקביץ'. המחזה: דניאל גלאי.

משתתפים:

ישראל טרייסטמן – אבוש אנה רוזנפלד – זאשקע דניאל גלאי - קריין

\*האירוע יתקיים ביידיש.

האירוע יתקיים דרך תוכנת הזום.

להצטרפות יש [להקליק כאן](#) ולהקיש את הסימא: 506402

הכניסה חופשית!

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)

פקס: 03-5718129



~ 21 ~

## מיידע על פעילויות מהמכון הפולני



### לימוד השפה הפולנית

עקב המצב הבריאותי העולמי, מתקיימים הקורסים שלנו בפולנית במתכונת מקוונת. המעוניינים לקבל מיידע, פרטים נוספים ולהירשם לאחת המסגרות שלנו ללימודי פולנית, מוזמנים ליצור קשר עם אגתה או מלגוז'טה:

אגתה – 054-7290977 ; מלגוז'טה – 050-5232007

או במייל: [telaviv.polish@instytutpolski.org](mailto:telaviv.polish@instytutpolski.org)

אפשר לכתוב לנו גם בעברית

\*\*\*\*\*

בימים אלה אנחנו פותחים את ההרשמה לסמסטר החורף – אביב שלנו : סדרת קורסים לשפה הפולנית שיתקיימו באמצעות זום.

קורס מתחילים רמה 1 – קורס בסיסי לנרשמים שאלה הם צעדיהם הראשונים בשפה הפולנית.

מועד פתיחה – 3 בפברואר 2021 – ימי רביעי בשעות 18:00 – 20:00 ; מחיר – 1,200 ₪ ; 14 מפגשים ; מועד סיום – 26 במאי

קורס מתחילים רמה 2 – (קורס המשך)

מועד פתיחה – 24 בינואר 2021 – ימי ראשון בשעות 18:30 – 20:30 ; מחיר – 1,200 ₪ ; 14 מפגשים ; מועד סיום – 9 במאי.

קורס מתקדמים (רמה 1)

מועד פתיחה – 28 בינואר 2021 – ימי חמישי בשעות 18:00 – 20:00 ; מחיר – 1,200 ₪ ; 14 מפגשים ; מועד סיום – 27 במאי.

קורס מתקדמים (רמה 2)

מועד פתיחה – 8 בפברואר 2021 – ימי שני בשעות 17:30 – 19:30 ; מחיר – 1,200 ש"ח ; 14 מפגשים ; מועד סיום – 24 במאי.

### ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)

פקס: 03-5718129



~ 22 ~

קורס "מתמחים" לדוברי פולנית (קבוצה 1)

מועד פתיחה – במהלך פברואר (המועד טרם נקבע) – ימי ראשון בשעות 18:00 – 19:30 ; מחיר – 1000 ₪ ; 14 מפגשים

קורס "מתמחים" לדוברי פולנית (קבוצה 2)

מועד פתיחה – 11 בפברואר – ימי חמישי בשעות 18:30 – 20:00 ; מחיר – 1000 ₪ ; 14 מפגשים ; מועד סיום – 10 ביוני.

"חזרה לשורשים" – קורס מיוחד המיועד לדוברי פולנית "מהבית" שלא למדו קרוא וכתוב בפולנית.

הקורס יכלול לימוד קריאה ואת יסודות השפה והדקדוק

מועד פתיחה – 5 בפברואר – ימי שישי בשעות 10:00 – 11:30 ; מחיר – 500 ₪ ; 7 מפגשים ; מועד סיום – 19 במרץ.

צוות מורי הקורסים שהנם דוברי פולנית כשפת אם, מכוונים את הלמידה לפי צורכי התלמיד ומאפשרים רכישת כלים שימושיים.

לאורך תקופת הקורס, יכירו המשתתפים את חוקי הדקדוק הפולני ואוצר מילים רחב, לצד עיסוק בתרבות הפולנית, המנהגים, הספרות, המוסיקה ועוד.

הלימוד מתנהל בקבוצות קטנות (עד 15 תלמידים) ליצירת חווית לימוד נעימה ודינמית המשלבת תרגול רב, תוך דגש מיוחד על דיבור, בהתאם להתקדמותו האישית של כל תלמיד.

**כללי:** [באדיבות גיל פארן יו"ר ארגון מדריכי פולין].

**אלבום אושוויץ - מבט מעמיק**

במסגרת יום העיון השנתי של עמותת מדריכי פולין שנערך בחנוכה הרצה טל ברוטמן מגרנובל שבצרפת על אלבום אושוויץ.

לצפייה בהרצאה - <https://youtu.be/AV3RGNyjwZ0>

מוזמנים לצפות גם בהרצאה הקודמת של טל בנושא בקישור - <https://youtu.be/ijBrhIHLmJ4> בהרצאה הצגתי את עדותה של לילי יעקב על זיהוייה בבירקנאו. בעדות היא מצביעה על מיקום שונה מזה שחלקנו הכיר בעבר (שנייה משמאל ולא רביעית משמאל). תודה לאלי טור-פז על ההכוונה. ניתן לצפות בעדות הערוכה בקישור -

<https://youtu.be/N1iDvC6dmdg>

**ליצירת קשר**

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)

פקס: 03-5718129



~ 23 ~

### מאושוויץ לפתח תקווה: התווים שקמו לתחייה (תודה למוטי מלאכי ולאייילה מרגלית)

לפני כ-22 שנה הגיעו לידיו של מוטי מלאכי, מי שהיה מופקד על משלחות הנוער בפולין, יותר מ-150 דפי תווים נגינה של כנר מתזמורת אושוויץ. הוא העביר אותם ל"יד ושם", ומשם הם הגיעו למורה והכנר אייל שילוח, שהפך אותם לקונצרט מיוחד בחסות בית טרזין. הקונצרט התקיים בפתח תקווה לפני מספר שבועות.

מצורפת כתבה שפורסמה ב-YNET.

מ-150 עמודים", הוא מוסיף, "אז החלטתי לפנות לחברי, המלחין יורי ברנר, שמלמד גם הוא בכיתות האמן של בית טרזין, שיראה איך אפשר ליצור יצירה לתזמורת כלי קשת מן התווים האלה".



"מה שקיבלתי מאייל", מספר ברנר, "היו תווים של סוג של נעימות, דברים מוכרים יותר ומוכרים פחות. לא לקחתי את הכל, כי היו המון דפים. בחלק נשאר גם כותרות שמות היצירות, ובאחרים רק תווים. אלה היו בעיקר יצירות פופולריות באוסטריה וגרמניה של הרייך השלישי". מתוך עיקרון, ברנר הודיע לשילוח כי הוא לא עומד להתעסק עם "הלהיטים הגרמניים", לדבריו, כיוון שלא רצה להנציח את טעמם המוזיקלי של הסוהרים במחנה. "אני חושב שזה לא קרה באופן מודע", הוא מרחיב, "אבל אחרי שסינתי ובחרתי מה נכניס לקונצרט, הסתבר לי שאלה היו בעיקר קטעים של המלחין אברהם גולדפדן. מחבר אופרטות בידיש שפעל בסוף המאה ה-19. אלה שבו את ליבי כי גם

### מאושוויץ לפתח תקווה: התווים שקמו לתחייה

לפני כ-22 שנה הגיעו לידיו של מוטי מלאכי, מי שהיה מופקד על משלחות הנוער בפולין, יותר מ-150 דפי תווים נגינה של כנר מתזמורת אושוויץ. הוא העביר אותם ל"יד ושם", ומשם הם הגיעו למורה והכנר אייל שילוח, שהפך אותם לקונצרט מיוחד בחסות בית טרזין שבגבעת חיים. צפו בקטע מתוכו

יוסי שיפמן  
פורסם: 27.12.20, 08:20

היום (א'), תשודר בביצוע בכורה עולמי היצירה "כנורות מהשואה: התווים שקמו לתחייה" בפייסבוק העירוני של פתח תקווה וזה של בית טרזין בגבעת חיים. היצירה אכן קמה לתחייה מדפי תווים מקוריים של תזמורת אושוויץ, שקיבלה את פני הבאים לשערי מחנה הריכוז וההשמדה, ניגנה כשהאסירים נשלחו למותם והנעימה את זמנם של הסוהרים הגרמנים.

סיפור הקונצרט מתחיל בפגישה מקרית בין הכנר והמורה, אייל שילוח, לבין מיכל אשר, מנהלת המרכז העירוני להנצחת השואה בהיכל התרבות בפתח תקווה. שילוח, המלמד ומרכז את כיתות האמן הבינלאומיות "היסטוריה, מוזיקה וזיכרון" בחסות בית טרזין שבגבעת חיים, וכן מרכז את הוראת כלי הקשת בקונסרבטוריון העירוני של פתח תקווה, הגיע להיכל התרבות המקומי על מנת לתאם מופע של משתתפי כיתות האמן, ביניהם תלמידים מהעיר. שילוח ואשר תיאמו תאריך לאביב האחרון, אבל הקורונה, כידוע, ניצחה את התרבות והמופע המתוכנן לא התקיים. ניסיון שני היה לקיים את הקונצרט בסוכות, אך גם הוא לא התקיים מאותה הסיבה. "במהלך הפגישה בינינו", מספר שילוח, "מיכל שלפה שקית חומה ובתוכה צילומים של תווים. היא הניחה לי את החבילה מול העיניים וסיפרה לי שאלו תווים של תזמורת הכנרים של אושוויץ". שילוח, בעצמו בן לניצולת שואה, מספר כי לא הבין בהתחלה מול מה הוא מתבונן. אשר הסבירה לו כי התווים המקוריים נמצאים במרכז יהדות ווהלין בגבעתיים, וכעת היא רוצה לדאוג לביצוע היצירות. "זיהיתי שאלו תווים לכינור, והיו שם יותר

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 24 ~

במעמד הקלטת הקונצרט נכה גם מוטי מלאכי, האחראי להבאת התווים מפולין. מלאכי, בעברו מנהל בית ספר ומי שהיה מופקד במשרד החינוך על משלחות הנוער שיצאו לפולין, מספר שהוא נסע פעמים רבות למהנות והיה מופקד גם על סדר היום של הצעירים. "עבד אתי בקביעות נהג ושמר אנדוויי", הוא אומר. "יום אחד, לפני כ-22 שנה, הוא פנה אליי ואמר כי יש אישה המתגוררת בכפר רוסקו (Rozkocho) שלידי בירקנאו, שמחזיקה מעטפות עם מכתבים של יהודים מאושוויץ שמעולם לא נשלחו ליקוריהם. אמרתי לאנדוויי שיביא לי את המכתבים, גם אם זה כרוך בתשלום. כעבור יום הוא חזר ואמר שהיא התנצלה, אבל הם כבר לא נמצאים בחזקתה, אלא נלקחו על ידי מישהו אחר, אבל נתנה לו בתמורה תיק קרטון מלא בדפים. פתחתי אותו, והסתבר שאלו היו התווים". מלאכי מספר כי באחת המשלחות שהוביל היה מוזיקאי שהציץ בתווים ואמר לו כי מדובר במנגינות יהודיות וכאשר חזר לארץ, חבר מוזיקאי אחר אמר לו כי לדעתו התווים מתאימים לתזמורת אושוויץ.

המעגל נסגר כשמלאכי ליווה קבוצת מוזיקאים סלוניקאים לאושוויץ, אז הציג להם את התווים. אחד מהם, אדם בשם ז'ק סטרומה, שניגן כינור ראשון בתזמורת אושוויץ, ענה לו בהתרגשות כי תיק התווים שהוא מחזיק ביד היה שלו. "צילמתי את הדפים כמה פעמים ומסרתי לו עותק", אומר מלאכי, "ואת הדפים המקוריים מסרתי לשלוחה של יד ושם" במרכז יהדות ווהלין בגבעתיים, שבראשו עמד אז משה הוך, מוזיקולוג שחקר את המוזיקה בשואה". לפני שלוש שנים מלאכי יצא לפנסיה ואת עותק התווים שהיה לו בבית העביר למיכל אשר. "אמרתי לה שאני רוצה לתת לה את הדבר האותנטי הזה שהגיע משם, וברגע שתוכל, שתמצא את הדרך להציג לעולם את התווים האלו. הרגע הזה הגיע".

זיהיתי כמה מן המנגינות. בין היתר, היה שם הלחן המוכר 'ראזשינקעס מיט מאנדלען' ('צימוקים ושקדים'). מתוכם ערכתי יצירה להרכב כלי קשת (כינורות, ויולות, צ'לות וקונטרבס) ופסנתר - מחרוזת נעימות של כעשר דקות עם הרכב קטן, ברוח הנחיות התו הסגול. בהתחלה חשבתי שאולי נזדקק למנצח, אבל בסופו של דבר זה עבד יפה מאד גם ללא מנצח, ואני ניגנתי בפסנתר."

ברנר מספר כי מעמד קבלת התווים היה מרגש עבורו בצורה בלתי רגילה. "כתב היד היה ממש מעולה. רואים שמי שכתב אותו היה מוזיקאי שידע את המלאכה. כמובן שאנחנו לא יודעים מי כתב, אבל אלו לא סתם קשקושים. בשבילי, זו היתה חוויה אמוציונלית כי הכתב הוכיר לי את כתב היד של סבא שלי, שהיה חצוצרן בצבא האדום".

#### ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 25 ~

לצפייה בקונצרט-



[https://www.youtube.com/watch?fbclid=IwAR1cJmPhKX6ztK4JtMgZuEYgw4fs3fjpKsxp\\_35Zdrj9Jo4UBQyLjxX92d8&v=1WqIoax45eg&feature=youtu.be](https://www.youtube.com/watch?fbclid=IwAR1cJmPhKX6ztK4JtMgZuEYgw4fs3fjpKsxp_35Zdrj9Jo4UBQyLjxX92d8&v=1WqIoax45eg&feature=youtu.be)

### שואה ורפואת הנפש

יד ושם פותח בקרוב בסדרת ראיונות עם מיטב העוסקים בתחום רפואת הנפש, הפסיכולוגיה והקשריה לתקופת השואה ולניצולים. הסדרה תעסוק במעורבות פסיכיאטרים בגרמניה במימוש האידיאולוגיה הנאצית, במערכת רפואת הנפש במדינת ישראל וטיפול בה בניצולי השואה בעבר ובהווה, ובניתוח פסיכולוגי של הדור השני לניצולי השואה. עבר שאינו עובר.  
חמישה מפגשים שבועיים בימי ראשון בשעות 17:30-18:30. החל ב-31 בינואר.  
פרטים בקובץ המצורף.

### ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129



~ 26 ~

#### הרצאות מוקלטות:

##### מהרצאות בית טרזין

מסע בעקבות משפחת ליבן מפראג

לצפייה - <https://www.youtube.com/watch?v=bt3ObfwgRx4>

##### מהרצאות בית לוחמי הגטאות

ציורו האחרון של הצייר מאוריצי גוטליב

מרצה - טיבה הרשמן

לצפייה - <https://www.youtube.com/watch?v=eGIKn32amg>

#### מהרצאות Museum Jewish Heritage- Living Memorial To The Holocaust

Transforming Moments with Eva Fogelman and Zalmen Mlotek

לצפייה - [https://www.youtube.com/watch?v=uGY\\_GESqH3A](https://www.youtube.com/watch?v=uGY_GESqH3A)

##### מהרצאות עמיתי שפיגל בר אילן

מוזיקה בשואה בהיבט התרפויטי

מרצה - דר' עטרה פישר

לצפייה - <https://www.youtube.com/watch?v=qhm0t8VpQqE>

#### הרצאות ופעילות לשבוע הקרוב:

10/1/21 בשעה 19:00

גנוך קידוש השם

הסיפור היהודי שלי בבריה"מ

מרצה - הרב יוסף מנדלוביץ

מדריכי פולין מוזמנים להירשם בחינם בקישור <https://www.ganzach.org.il/3613-2/>

10/1/21 בשעה 21:00

מכון אייבשיץ

משתפי פעולה ובוגדים בעמם - פרק 2/3 - סטלה קיבלר איזקסון (גרמניה)

מרצה - פרופ' גדעון גרייף

<https://us02web.zoom.us/j/6320620330>

כל הרצאות אייבשיץ משודרות בקישור זה (אלא אם צוין אחרת).

11/1/21 בשעה 10:00

עמותת דורות ההמשך בשיתוף עמותת מדריכי פולין

#### ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)

פקס: 03-5718129



~ 27 ~

סדרת מסע וירטואלי בעולם היהודי באירופה - עבר והווה. מפגש 2  
מקדוניה הצבעונית- תרבות, מורשת והיסטוריה יהודית  
מרצה- רחל לוי דורמר  
להרשמה לסדרה- [ללחוץ כאן](#). הנרשמים יקבלו את הקלטת ההרצאה הראשונה על יוון.

11/1/21 בשעה 16: 30

מכון אייבשיץ

הצוענים בגרמניה הנאצית, וההשמדה בתקופת מלחמת העולם השנייה. הרצאה 2/4- "מדיניות הנאצים  
כלפי הצוענים בגרמניה ובאזורי כיבוש"  
מרצה- שרית זייברט

11/1/21 בשעה 17: 30

יד ושם

דפי רותקה : סיפורה של רותקה לסקר מגטו בנדין  
מרצה : לאה רושקובסקי, יד ושם  
להצטרפות למפגש : [לחץ כאן](#)

11/1/21 בשעה 21: 00

מכון אייבשיץ

קורותי מאוגוסט 1944 עד סוף המלחמה בברטיסלבה (פרסבורג)  
מרצה- חוה דוד  
הרצאה פתוחה לקהל- קוד כניסה- 2911

12/1/21 בשעה 11: 00

מכון אייבשיץ- שלישירה

מרצה- שירה אמגר  
פברואר 1945 - התגובות בבונקר של היטלר על הפצצת דרזדן

12/1/21 בשעה 18: 00

מכון אייבשיץ

סדרה- תנועת הבריחה. תחיית המילים- תרבות היידיש וחיי היום-יום במחנות העקורים.  
מרצה- דר' אלה פלורסהיים

12/1/21 בשעה 20: 00

בית טרזין

ליצור תיאטרון בגטו טרזיינשטט

מרצה- ד"ר מרגלית שלאין

קישור להרצאה <https://us02web.zoom.us/j/86324341892>

12/1/21 בשעה 21: 00

מכון אייבשיץ

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03- 6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)

פקס: 03-5718129



~ 28 ~

סדרה- הרשל גרינשפן - האיש והאגדה" - הרצאה 1/3- הרשל גרינשפן מאלמוני לאייקון  
מרצה- יוחאי קופנהגן

13/1/21 בשעה 18:00

הקתדרה המקוונת של בית לוחמי הגטאות  
צרוב בבשר ובנשמה: המספר מאושוויץ ביצירות אמנות  
מרצה- דר' בתיה ברוטין

<https://us02web.zoom.us/j/85695353573>

קוד כניסה לזום- 5555

13/1/21 בשעה 19:30

עמיתי שפיגל בר אילן  
זיכרונותיו של אירוין מילר - "גיהנום ושמו יאסנובץ"  
מרצה- לאה גנור  
קישור יעודכן ביומן

13/1/21 בשעה 21:00

מכון אייבשיץ  
סדרה- תנועת הבריחה. שורד ומעפיל - עדות אישית : מטג'יקיסטן לאקסודוס - מלחמה, בריחה, העפלה  
מרצה- דר' אריה איתמר

14/1/21 בשעה 17:00

עמותת מדריכי המשלחות לפולין  
בית מלאכה לבובות יהודיות בגטו לודז'  
מרצה- גדי כפיר.

לצפייה- <https://us02web.zoom.us/j/82153839908?pwd=QVp4T3RsOHNTd0VmSXlzWkxybUIrQT09>

14/1/21 בשעה 19:00

מכון תל אביב לפסיכואנליזה בת זמננו  
הבזקי זיכרון - צילום בתקופת השואה. ערב עיון בעקבות התערוכה ב"יד ושם"  
נדרש רישום מוקדם **כאן**  
מומלץ לראות סרטון על התערוכה באתר המוזיאון: **כאן**

14/1/21 בשעה 20:45

מכון אייבשיץ  
מיומנו של מנהל משלחת לפולין - אורט חולון  
מרצה- אסף גורדון  
המפגש פתוח לכל. סיסמא- 2911

15/1/21 בשעה 10:30

מכון אייבשיץ

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל  
**Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel**  
**www.bil-is.com**



~ 29 ~

סדרה- רצח עם ומשמעותו כיום 1/3- עבירת הג'נוסייד והבסיס המשפטי לרצח ההמוני  
מרצה- אריה ברנע

כל האירועים והעדכונים ביומן מדריכי פולין. מומלץ להתחבר ליומן ולהיות מעודכנים-  
<https://calendar.google.com/calendar/ical/polin.guides%40gmail.com/public/basic.ics>  
המידע על ההרצאות המופץ במייל זה נכון לשעת פרסומו.  
היומן מתעדכן כל הזמן ויש לבדוק עדכניות המידע בסמוך לאירוע.

בברכת סגר קל, ובריאות איתנה  
ישראל בר-און ורבקה ניב.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 [rivka783@zahav.net.il](mailto:rivka783@zahav.net.il)  
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 [baron-i@zahav.net.il](mailto:baron-i@zahav.net.il)  
פקס: 03-5718129